

creure que *risico*/ῥιζικο tinguin la *i* de *rizq*, ni vingui d'aquest l'origen del mot que ens interessa

2ⁿ Tampoc no proven que *ρυζικο* vagi significar 'pagament' (com diuen a la p. 278, § 3) Sí que degué ser 'provisions' el governador Ibn Sarik mana que li enviïn unes provisions perquè mengin els seus guerriers, però això no dóna dret a dir que el mot significui «payment» (aquí sembla que se'ls enreda un mot b grec ῥόγα que citen «payment in money», no sé si relacionat amb *ρογός* 'graner' del grec de Sicília, però no involucrem); sembla que tendeixin així cap a la idea del pagament dels riscs. Però és sense base.

3^r El *ρυζικόν* bizantí dels Ss XII-XIV s'ha de separar netament del *ρυζικον* dels papirus. Sembla que ells creguin que l'un pot venir fonèticament de l'altre. Idea a descartar resoltament: el canvi de *ou* en *i* no s'explicaria. En el que és probable que tinguin raó és a creure que l'un va influenciar l'altre.

En efecte, en el terreny bizantí van més segurs, i llur aportació ha estat verament útil i força encertada. Reforçant el *κακορρύζικος* de Glykas, el retroben en un poema *Pontologos*, que, amb dubtes, assignen al segle XIII (suposo forma vulgar de *polylogos* 'molt parlador' poesia satírica i plebeia). Així sabem millor que *ῥυζικόν*, 'fortuna, atzar', ja corria per Bizanci en els segles XII-XIV. D'altra banda ho proven amb la traducció, al grec del S XIV, del llibre francès de les *Assises de Jérusalem*, en què surt sovint *ρυζικόν* «chance» per traduir el fr. *aventure, mésaventure, mauvais destinement* 8

Tot això, dades valuoses, però només proven que el mot circulava per l'Imperi grec en el segle XIV, i fins en el XIII i XII: aquest mot pot ser perfectament manllevat del romànic. Amb això el que demostren és que el tipus romànic *risico* penetrà primer en grec que no en francès (ja sabem que aquí fou només en el segle XVI, i al capdavant el grec és llengua mediterrània en sí, i el francès no ho fou més que un poc des de les Croades).

Se'ls ha de donar la raó en la influència que el descendent romànic de RESECARE degué sofrir per part del terme d'origen oriental. Això acaba d'explicar les anomalies que havíem de reconèixer en la teoria a base de RESECARE, i pot completar l'aclariment del problema. L'irani *rōzik* es barrejarà amb el seu parònim semític *rizq*, i el producte d'aquesta barreja, més semàntica que fonètica, per la seva banda es barrejarà amb el producte de RESECARE. També desapareixen així les raons per creure que la forma cat. *risc* es degué a influència italiana; seria contagi directe del mot oriental, car els nostres estigueren en tractes actius amb el Llevant des de tan antic com els italians, i només els nostres els regularen jurídicament, amb el *Consolat de Mar*, traduït després a l'italià.

D'altra banda una nova aportació encertada: la part que hi tingué la parla soldadesca. Eustathios, explicant el setge de Salònica pels normands en l'any 1185, diu que el nombre de soldats normands s'augmentà amb colles dels anomenats 'soldats de fortuna' —*ἔνδρες, φασί, τοῦ ῥιζικου*—, que, sense rebre paga, se'ls per-

metia de fer fortuna per sort: *ἐκ τῆς τύχης*. Així tenim realment un indicatiu que el mot *ρυζικο* s'havia barrejat considerablement amb l'híbrid arabo-irani. Els generals mahometans permetien que llurs guerriers àrabs visquessin sobre el país, practicant el *tasab-bub* 'acció de fer petits guanys'; i, per eufemisme, usarien algun cop el corànic *rizq* deixant entendre que aqueixos robatoris i tributs, obtinguts amb amenaça, eren una d'aquelles provisions que davallaven d'*Ar-Razzāq* el 'Gran Proveïdor'. Això pogué ser una mica imitat pels normands i almogàvers, 'soldats de Fortuna'. I, al mateix temps, la nova parella de parònims romànics provinents de RĒSĒCU es ressentí fortament del contacte amb el mot i concepte arabo-persa.

15 DERIV · *Risca* (*jugar a risca*). *Riscós* [Lab.]. *Arriscar*: «No volguem lo fet *arriscar* que vengués del tot al acabament» Càller a 1386 (BABL IV, 132), «no t vulles *arriscar* ---», *Dones*, § 343, f° 234r2 i ja en un passatge anterior; «Nós lo pregam ab fort gran afeció que no s torn sovén a fer semblants coses, quar la sua persona presam molt, e no la deu axí *arriscar*, com ha fet, ne exposar a fortuna», missatge de BMetge, any 1409 (en l'ed Riquer de les *Obres*, p 186); «Per çuna y xara / dona morisca / set anys s'arrisca / testar prenyada, / descompanyada / del marit seu / vengut si l veu, / qu'és sua jura / la criatura», JRoig (*Spill*, 8961); «se exposaren a grandíssim *arrisch* y perill, pus per alimentar y municionar als nostres, passavan y *arriscavan* entre ells y los enemics» 1641, en la defensa de Bna (BABL VIII, 8) «Anar a batallar e a guerrear, és *arriscar-se* a la mort», Eiximenis (*Regiment*, 93); «si compro no és *arriscant-me* poc: jo só massa atrevit, tinc massa confiansa· compro sense diner», Noller (*Notes de c*, 230); «veurà nàixer a Elcano qui durà a fi *arriscat*, / l'empresa de seguir lo sol en sa carrera», *Atl*, 274; *arriscar* tr.: «juguí follament y perdí tot lo que vaig *arriscar*», Verdager (*Nerto*, 14). Per a *arriscat*, V. la nota 2.

Arrisc (Bna 1641, V. la cita supra) *Arriscable*; *arriscaada*; *arriscaats*; *arriscador*: «nosaltres, que hem de viure del esperit *arriscador* dels homes d'empresa, som a terra», Genís Aguilar (*Reyneta del Cadí*, 7). *Arriscament*. Per a *riscle* 'penya-segat' veg. infra *Riscar* intr. (*riscar de* ---) és construcció afrancesada (que AlcM exemplifica en escrits recents) i que em sembla reprovable, com sigui que en cat s'ha dit sempre *perillar de*, *córrer el risc* i *anar a riscos*, que resten ben vius, més expressius i més avantatjosos en tots sentits. «Tira't alguna cosa a sobre o torna-te'n al llit: que t'entavenaràs de fret, y a riscos d'encadarnar-te», Em Vilanova (O C II, 138); «va governar resoltament: a riscos de bolcar la barca, que amb el treu no és manejable sinó vent en popa, va orsar a la desesperada ---», Ruyra (*Rem de T-Quatre* = *Pinya de R* II, 986) I veg la nota 2.

1 Precàmbul que amb els mateixos mots em donen de l'Arxiu Municipal, datat de 1458, i que es devia copiar en la de 1484, però notem que ja en aquella fan referència a disposicions més antigues sobre riscos i perills. I aquí serà bo de fer observar que la lo-